ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

ԼՐԱԳԻՐ

ԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

Դ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 77 — 2/14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1885

1. Բիւրակն առ այժմ ամիսը երկու անգամ կը հրատարակուի։ — **2**. Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար $2^1/_2$ արծաթ մէնիս, թղթատարութեան ծախքը մեր վրայ ըլլալով։ — **3**. Գեռ է կը ծախուի հատը 2 դահեկան։ — **4**. Բաժանորդ գրուիլ ուզողներ դիմելու են կամ իրենց հասցէն ղրկելու են առ խմբագիրն՝ի Գրատուն Փարիզու Յակոբեան խան թիւ 13, 14։ Նաեւ կրնան Ղալաթիոյ կողմը Ամերիկեան վաճառատունն ալ դիմել եէնի համի փողոց թիւ 13։ — **5**. Բիւրակնի վերաբերեալ ամենայն գրութիւնք եւ բաժանորդական վճարումնք պէտք է ուղղել առ խմբագիրն։ — **6**. Անկնար համակ կամ ո եւ է գրութիւն չընդունուիր։ — **7**. Տասն օրինակի համար բաժանորդ գտնողին մէկ օրինակ ձրի կը տրուի.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անգործութիւն. — *Գայլնիք Քրիստոնէական կրօնի*. — *Տարաբանութիւն ծովու եւ ցամաքի*. — *Ճանապարհ հարստութեան խնայողութիւն*. — *Պատգամք ի ժամանակս կիւրոսի*. — *Երեք բանաստեղծք*. — *Ազգային*. *Մահագոյժ*. — *Քաղաքական*։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Պատմուած է Թէ Յաղաղական Ովկիանոսի կղզեաց բազմաց բնակիչք ի ձեռն Քրիստոնէութեան քաղաքակրթեալ վիճակի հասնելնէն յառաջ, անբան անասնոց նման ծուլեզերեայ տեղեր աւազի վերայ կը նիջէին և այլանդակ ձայներ միայն կը կազմէին զիւրեանց երաժշտութիւն։ Արեգակը ծագելէն մինչեւ անոր մարը մտնելն նոցա զբաղմունք ուրիշ բան չ'էր, բայց եթէ ուտել, քնանալ, խաղալ և ոռնալ։

Յաւելի իրողութիւն մ'է որ առաւել կամ նուազ քաղաքակրթութիւն ունեցող ժողովրդոց մէջ ևս կը գտնուին այնպիսի անձինք որ ոչ ինչ տարբեր են այն վայրենի ցեղերէն, միայն Թէ իւրեանց կերպածը, հագածն ու երգեր տարբեր են։ Առանց օգտակար գործով զբաղելու օրուան անգին ժամերն պարապ անցուցողներ որքան բազմաթիւ են ամենուրեք։ Ո՛րքան ծնողք ժառանգութիւն Թողլով իւրեանց սերնդոց զայս փոխանցիկ չարիք, կը մեռնին կերթան Թողլ գնաշիւ այն անգին ժամանակաց զորս անցուցին ծուլութեամբ։

Ծուլութիւն է կամովին անգործ կենալ. և մեկը Թէ հարուստ լինի Թէ աղքատ, եթէ դատարկակեաց կամ ծուլութեամբ կ'ապրի, ամենայն նկատմամբ մեղապարտ և յանցաւոր է աստուածային, ընկերական և անձնական օրինաց դէմ։ Այսպիսի ոք չ'ապրիր վասն Աստուծոյ, չ'ապրիր վասն ընկերութեան և ոչ վասն իւր անձի իսկ։

Գոյութիւն կամ կեանք սուրբ առանդ մ'է յերկնուստ, ուստի զայն չարաչար գործածող կամ դատարկ անցուցող անձ ով որ ըլլայ, անհաւատարիմ կը գտնուի իւր գոյութեան Հեղինակին։ Նա՝ անզգա, ապէս կը տկարացնէ զիւր ֆիզիքական և մտաւոր կարողութիւններն, իւր բարք ի հարկէ կատորնանայ, և նորա ամբողջ կազմութիւն անկարգութեանց կը մատնուի։ Հունկ ուրեմն տեսակ տեսակ մա-

լեկան խորհուրդը մուտ գտնելով նորա սրտին մէջ, կատարեալ անտի առաքինական ամենայն զգացմունք: Այս է վախճան կամաւոր անզործութեան կամ ծուլութեան :

ԳԱՂՏՆԻՔ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԿՐՕՆԻ

(Շարունակութիւն եւ վերջ տես թիւ 76)

« Փոյթ չ'է » , կըսեն ոմանք, « դժուարութեան կը յաղթեմք, Աստուծոյ և մեր միջև կ'ենթադրեմք յարաբերութիւններ զոր չեմք ըմբռներ, կընդունիմք զայնս բանզի նոցա պէտք ունիմք: Բայց այս միակ քայլն է զոր կուզեմք առնուլ. արդէն այնչափ բան շնորհեցինք որ աւելի չեմք կրնար շնորհել: » Աւելի ուզել պիտի ըլլայ նոցա համար ըսել թէ այնչափ բան շնորհած են որ չեն կրնար աւելի կամ ամեն բան շնորհել : Կը հաւանին ընդունիլ, առանց հասկնալու, թէ կրնան ըլլալ յարաբերութիւնք իրենց և Աստուծոյ միջև: Արդ տեսնեմք այս ենթադրութիւն ինչ կը նշանակէ: Կը նշանակէ թէ Աստուծմէ կախում ունին և սակայն ազատ են, ահա բան մը որ չեն հասկնար: Կը նշանակէ թէ Աստուծոյ Հոգին կրնայ գինքն լեցնել ընդ իրենց հոգւոյն, բան մ'ալ որ չեն հասկնար: Կը նշանակէ թէ իրենց աղօթքն կրնայ ներգործել Աստուծոյ կամաց վրայ. այս ալ չեն հասկնար: Եւ մինչ կընդունին այս խորհուրդներն, կը խրտչին քրիստոնէութեան խորհուրդներէն: Յարխիսը կընդունին, և կը մերժեն նորա վրայ շինել : Սկզբունքը կընդունին, և մանրամասնութիւններն կը մերժեն: Անտարակոյս նոքա իրաւունք ունին երբ ապացուցուի թէ այն կրօնը որ այս խորհուրդներն կը պարունակէ, յԱստուծոյ չգար, իրաւունք ունին նոյն իսկ երբ այս խորհուրդներն հակասական գաղափարներ կը բովանդակեն: Բայց նոքա չեն կրնար բնաւ արդարանալ երբ կը մերժեն այս խորհուրդներն սա միակ պատճառաւ թէ զայնս չեն հասկնար, և առաջիններն ընդունելով միւսներն ևս ընդունելու օրէնք մը կը հաստատեն:

Բաց աստի, խորհուրդներն ոչ թէ միայն ամեն կրօնի մէկ անբաժան մասն և էութիւնը կը կազմեն, այլ և անկարելի է որ ճշմարիտ կրօն մը , չներկայէ բազմաթիւ խորհուրդներ: Եթէ ճշմարիտ է, պարտի Աստուծոյ և աստուածային իրաց վրայ ուսուցանէ մեզ աւելի ճըշմարտութիւններ քան ունէ ուրիշ մը կամ բոլոր միւսներն միահամուռ կրնան ուսուցանել: Սակայն այս ճշմարտութեանց իւրաքանչիւրն կը համապատասխանէ անհունութեան, և հետեւաբար կը յանգի ի խորհուրդ: Ի՞նչպէս կրնայ ուրիշ կերպ ըլլալ կրօնի մէջ, երբ այսպէս է նոյն իսկ բնութեան մէջ: Տեսնեմք զ Աստուած ի բնութեան: Որչափ բան կուտայ մեզ զննելու, այնչափ աւելի բան կուտայ մեզ հիանալու: Անձնիւթ արարածի առեղծուած մը կցուած է ,աւազի մէն մի հատիկը անդունդ մ'է: Արդ, եթէ կերպն որով Աստուած գինքն կը յայտնէ բնութեան մէջ, դիտողին համար առիթ կուտայ հազարաւոր հարցմանց որք պատասխան չունին բնաւ. ի՞նչ պիտի ըլլայ երբ այս յայտնութեան զայ միանալ ուրիշ յայտնութիւն մը, երբ արարիչ և պահպանիչ Աստուածն նոր հանգամանաց տակ ցուցնէ ինքզինքն իբրև Աստուած հաշտարար և ազատիչ: Գաղտնիքներն չե՞ն կրկնապատկուիր զիւտերուն հետ: Իւրաքանչիւր տուընչեան հետ չե՞մք տեսներ նոր գիշեր մը միացած: Եւ ամեն նոր ծանօթութիւն նոր տգիտութեամբ մը չե՞մք գներ: Շնորհաց վարդապետութիւնն միայն, որ այնչափ հարկաւոր է և մխիթարիչ, և որ կրնայ Աւետարանին հիմն կոչուիլ իսկ, բացած չէ՞ այնպիսի խոր անդունդ մը ուր, տասնեւութ դարերէ իվեր, կը գահավի-

ժին ամեն օր անհանգարտ և յանդուգն մտքեր:

Ուրեմն պէտք է որ քրիստոնէութիւնը խորհրդաւոր ըլլայ, աւելի իսկ քան ուրիշ ոեւէ կրօն մը, պարզապէս որովհետեւ ճշմարիտ է: Նման լ բանց, որք որչափ բարձր ըլլան, այնչափ աւելի ընդարձակ սուտերներ կը ձգեն, Աւետարանը իր վեհութեան համեմատութեամբ մթին է և խորհրդաւոր: Եթէ այսպէս է, այլ ևս պիտի զարմանանք Աւետարանին մէջ ամեն բան չհասկնալնուս համար: Եթէ այսպէս դատենք, արդարև խիստ զարմանալի պիտի ըլլայ որ ովկիանը չկրնար ամփոփիլ մեր ձեռաց ափին մէջ, և ոչ աննէզ իմաստութիւնը մեր իմացականութեան սահմաններուն մէջ: Մեծ դժբաղդութիւն մը պիտի համարուի որ հունաւոր էակ մը չկրնար անհունը ընդ գրկել, և Թէ իրաց ամբողջութեան մէջ կայ գաղափար մը որ իւր հասողութենէն վեր է: Ուրիշ խօսքով, մեծ դժբաղդութիւն մը պիտի համարուի որ Աստուած գիտէ բաներ զորս մարդ չգիտեր:

Գիտնամք ուրեմն Թէ այսպիսի պահանջ մը որչափ յիմարական է, երբ խնդիրն կրօնի վրայ է:

Գիտնամք նաև Թէ այսպիսի պահանջ մ'ընելով որպիսի հակաստութեան մէջ կ'իյնանք, քանզի այն հպատակութիւնը զոր չեմք ուզեր կրել կրօնի մէջ, կը կրեմք ուրիշ հազարաւոր բաներու մէջ: Ամեն օր կը պատահի որ կընդունիմք բաներ զորս չեմք հասկնար, և զայս կընեմք առանց ամենաւիորը դժկամակութեան: Այն բաներն որոց ծանօթութիւնը մեզ զլացուած է՝ աւելի բազմաթիւ են քան որչափ մեք կը կարծեմք: Կատարեալապէս մարդ ադամանդը խիստ հազուագիւտ են, և կատարեալապէս որոշ ճշմարտութիւնք առաւել ևս սակաւ են: Մեր հոգւոյն և մեր մարմնոյն միացումն գաղտնիք մ'է, մեր ամենէն ընտանի զգացումներն գաղտնիք մ'են, խորհրդոյ և կամաց գործողութիւնը գաղտնիք մ'է, մեր գոյութիւնն իսկ գաղտնիք մ'է: Ինչո՞ւ համար կընդունիմք այս բոլոր գանազան իրողութիւններն: Որովհետեւ զայնս կը հասկնա՞մք: Ոչ արդարև, այլ որովհետեւ ինքնայայտ են և որովհետեւ այս ճշմարտութիւններէն կախում ունի մեր կեանքն: Կրօնի մէջ ուրիշ մեծագոյ մը չեմք կրնալ հետևիլ երբեք: Պէտք է ստուգել կրօնը Թէ ճշմարիտ է, Թէ հարկաւոր է. և երբ անգամ մը կը համոզուիմք սոյն երկու կէտերուն վրայ, պարտիմք հրեշտակաց նման հպատակիլ այս կամ այն բանը չգիտնալու հարկաւորութեան:

Եւ ինչու համար յօժարակամ չհպատակիմք գրկման մը որ գրկում չէ: Գաղտնիքներն գիտնալու փափագիլ՝ անօգուտ բանի մը փափագիլ է, և ինչպէս ըսինք արդէն, բաւնալ է կարի իմն ունայն և անուտի սահանջ մը: Ի՞նչ է Աւետարանին նպատակը մեզ նկատմամբ: Յայտնապէս ուրիշ բան չէ բայց Թէ զմեզ նորոգել ու փրկել: Արդ, Աւետարանը սոյն նպատակին կը հասնի այն բաներուն միջոցաւ զորս մեզ կը յայտնէ. ինչ բանի պիտի ծառայէր մեզ գիտնալ նաև ինչ որ նա կը ծածկէ: Ունիմք այն ծանօթութիւններն որք կրնան մեր խըղճերն լուսաւորել, մեր հակամիտութիւնները ուղղել, և մեր սիրտն նորոգել. ինչ պիտի շահէինք աւելի գիտնալով: Յանհունս կարեւոր է մեզ գիտնալ Թէ Աստուածաշունչը Աստուծոյ խօսքն է. հաւատարապէս կարեւոր է մեզ գիտնալ Թէ այն սուրբ մարդիկն որ զայն գրեցին՝ ինչ եղանակաւ ազդուեցան երկնային Հոգիէն: Յանհունս կարեւոր է մեզ գիտնալ Թէ Յիսուս Քրիստոս Աստուծոյ Որդին է. պէտք է մեզ գիտնալ Թէ ճիշդ ինչ կերպիւ աստուածային բնութիւնը

և մարդկային բնութիւնը միացած են իւր պաշտելի անձին մէջ: Յանիտնա կարեւոր է մեզ գիտնալ Թէ մինչեւ որ վերատին չծնիմք, չեմք կրնար Աստուծոյ Թագաւորութիւնը մտնել, և Թէ Ս. Հոգին է սոյն նորոգ ծննդեան հեղինակն. աւելի յառաջ պիտի երթայինք գիտնալով աստուածային եղանակն որով այս հրաշալիքն կը գործուի: Բաւական չէ մեզ գիտնալ ճշմարտութիւնները որ կը փրկեն, և պէտք է մեզ նաև գիտնալ այն ճշմարտութիւնները որք մեր փրկութեան վերայ ամենազոյն ազդեցութիւն մը չունին: « Թէ որ հասկնամ բոլոր խորհուրդները» , կըսէ Սուրբն Պօղոս, « ու սէր չունենամ , ոչինչ եմ: » Ուրեմն Սուրբն Պօղոս կը հրաժարէր նոցա ծանօթութենէն, բաւական էր որ սէր ունենար, չեմք կրնար և մեք նորա օրինակին հետեւիլ, բաւական է որ անոր նման ունենամք սէր, այսինքն կեանք:

Դիտեմք Թէ ինչ կերպիւ կրօնին մէջ մուտ գտած են այս գաղտնիքներն որոց համար կը տրտնջեմք: Պիտի տեսնեմք Թէ նորա հոն մուտ գտած չեն ինքնին, այլ այն ճշմարտութեանց միջոցաւ, որ ուղղակի կը ներգործեն մեր փրկութեան վրայ: Խորհուրդներն սոյն ճշմարտութեանց ընտնարաններն են, բայց չեն ինքեանք այն ճշմարտութիւնները որ կը փրկեն: Խորհուրդներն կը նմանին բաժակի մը որ բժշկական հեղուկ մը կը պարունակէ, բաժակն չէ որ պիտի բուժէ, այլ հեղուկը, բայց հեղուկն միայն բաժակին միջոցաւ կրնայ մեզ մատուցուիլ: Այսպէս իւրաքանչիւր ճշմարտութիւն որ կը փրկէ, ամփոփուած է գաղտնիքի մը մէջ, որ չունի յինքեան փրկելու զօրութիւն: Այսպէս քաւութեան մեծ գործն ի հարկէ կցուած է Աստուածորդւոյն մարմնաւորութեան հետ, որ խորհուրդ մ'է: Այսպէս նոր անտեսութեան սրբացուցիչ շնորհքն ի հարկէ կցուած է Սուրբ Հոգւոյն ազդեցութեան հետ, որ խորհուրդ մ'է: Այսպէս քրիստոնէական կրօնն իւր աստուածային ծագման կնիքն և հաւաստիքն կը գտնէ հրաշից մէջ, որ գաղտնիքներ են: Ամենուրեք լոյսն խաւարէն կը ծնի, և խաւարն լուսոյ կ'ընկերանայ: Սոյն երկու կարգ ճշմարտութիւններն այնպէս իրարու միացած են, որ կարելի չ'է մին մերժել առանց միւսն մերժելու. և խորհրդոց իւրաքանչիւրն զորս կը փորձեմք հեռացնել քրիստոնէական կրօնի դրութենէն, իւր հետ պիտի տանի այն ճշմարտութեանց մին որ ուղղակի կապակցութիւն ունին մեր նորոգման և փրկութեան հետ: Ընդունիմք ուրեմն այս խորհուրդներն, ոչ Թէ իբրև ճշմարտութիւններ որ կըրնան զմեզ փրկել, այլ իբրև անհրաժեշտ յարակից մասեր Տիրոջ մեզ համար կատարած գործոյն:

Կրօնի նկատմամբ բուն խնդիրն սա է. կրօնը որ մեզ կ'առաջնորդուի, սիրտը կը փոխէ, կը միացնէ զայն Աստուծոյ հետ, կը պատրաստէ զայն երկինից համար: Եթէ քրիստոնէութիւնը այս արդիւնքներն յառաջ կը բերէ, Թողութիւն որ քրիստոնէութեան Թշնամիներն ըստ հաճոյս ապստամբին նորա խորհրդոց դէմ և զայնս անտեղի կոչեն: Աւետարանը, ըսեմք նոցա, ուրեմն անտեղութիւն մ'է: Բայց ահա նոր տեսակ անտեղութիւն մ'է այն որ զմարդ կը կապէ իւր պարտուց, որ մարդկային կեանքն իմաստնոց բոլոր վարդապետութիւններէն աւելի աղէկ կը կառավարէ, որ մարդուն ներսն կը դնէ հաւասարակշռութիւն, կարգաւորութիւն և խաղաղութիւն, որ նմա ուրախութեամբ կատարել կուտայ քաղաքական կենաց բոլոր պաշտօններն, որ զնա աւելի յարմար կը գործէ ապրելու և աւելի պատրաստ մեռնելու, և որ, եթէ առհասարակ ընդունուի, պիտի ըլլայ ընկերութեանց վահանը և նեցուկը:

Ցոյց տամք մարդկային անտեղութեանց մէջ այնպիսի անտեղութիւն մը որ այսպիսի արդիւնքներ յառաջ կը բերէ: Եթէ այս յիմարութիւնը որ մեզ կը քարոզուի, այսպիսի արդիւնքներ յառաջ կը բերէ, բնական չ'է եզրակացնել Թէ, ճշմարտութիւնն է այն, և Թէ այս բաներն մարդուն սրտին յայտնուած չ'են, ոչ Թէ որովհետեւ անտեղի են, այլ որովհետեւ աստուածային են:

Խորհրդածութիւն մ'ևս ընեմք: Հարկադրեալ եմք խոստովանիլ Թէ այն կրօնները ոչ միայն զորս կրնայ մարդ հնարել, բաւական է իւր պէտքերն գոհացնելու և զնա փրկելու: Հոս կը մնայ մեզ ընտրութիւն մ'ընել: Կամ նոցա ամենը պիտի մերժեմք իբրև անբաւական և ստապատիր, և չ'որոնելով լաւագոյն բան մը, քանզի մարդ անկարող է լաւագոյն բան մը հնարելու, մեր բարոյական կեանքն և ապագայ ճակատագիրն պիտի յանձնեմք դիպուածին, տրամադրութեան կամ կարծեաց բմահաճոյից: Կամ, պիտի ընդունիմք այս միւս կրօնը զոր ոմանք յիմարութիւն կը համարին, նա պիտի գործէ զմեզ սուրբ և մաքուր, անաստիւտ՝ ապականեալ սերնդեան մը մէջ, պիտի միացնէ զմեզ Աստուծոյ հետ սիրով և մեր եղբարց հետ գորովանօք, պիտի ընէ զմեզ անխոնջ բարեգործութեան մէջ, երջանիկ՝ կենաց մէջ, երջանիկ մահուան ժամանակ: Նա վերստին իմեզ պիտի դարձնէ Աստուծոյ պատկերն, վերստին պիտի հաստատէ մեր նախնի յարաբերութիւններն այս մեծ Հակին հետ, և զմեզ պիտի դնէ կեանքն և երկնից երջանկութիւնը վայելելու յարմար վիճակի մէջ: Ներա միջոցաւ այնպիսի փոխոխութիւն մը կը կրեմք որ անկարելի է Աստուծոյ համար վերջին օրն չընդունել զմեզ իբրև իւր զաւակներն և հաղորդ չընել զմեզ իւր փառաց: Այս կրօնը կը գործէ ուրեմն ինչ որ ամեն կրօն կը խոստանայ, և զոր ուրիշ ոևէ կրօն մը իրացուցած չ'է երբեք: Եւ սակայն այս կրօն սուտ է: Եւ ինչ աւելի բան պիտի ընէր, եթէ ճշմարիտ ըլլար: Կամ մանաւանդ, չեմք տեսներ Թէ այս՝ իւր ճշմարտութեան ակներև ապացոյց մ'է: Չեմք տեսներ Թէ անկարելի է որ կրօն մը որ կ'առաջնորդէ առ Աստուած, յԱստուծոյ չգայ, և Թէ անտեղութիւնը կը կայանայ ճիշդ սա ենթադրութեան մէջ Թէ խաբէութեան մը միջոցաւ կըրնայինք նորոգուիլ:

(ՎԵՆԵ)

ՏԱՐԲԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՎՈՒ ԵՒ ՅԱՄԱՌԻ

Ամենայն որ զմեզ կը շրջապատէ ենթակայ է փոփոխութեան. ամեն բան որ կ'ապրի, տունկ կամ անասուն, կը ծնանի, կ'աճի, կատարելութեան կը հասնի, և ապա, վաղ կամ անագան, կը մեռնի և կը փտի: Կաղինէ մը, որ կը տնկուի հողոյ մէջ, ծազումն կ'առնու փոքրիկ կաղնի մը որ Թերևս հարիւրաւոր ամաց ընթացից մէջ տակաւ առ տակաւ աճելով բարձրաբերձ ծառ մը կը լինի, և երբ կը կտրուի, կը ծառայէ իբր առաղձ մարդոց բնակութեան համար դարուց ի դարս: Նոյն միայն, սակայն, ձգելով անտառին մէջ օդոյ խոնաւ ազդեցութեան տակ, կը փտի ու կը կորնչի իսկ և իսկ, կամ եթէ վառեմք կրակարանին մէջ մի քանի ժամէն պիտի սպառի արտադրելով ըստ բաւականի լոյս և ջերմութիւն: Կաղնոյն աճիւն, յետ մահու փտիլն կամ կրակէ սպառիլն են օրինակք փոփոխութեան որ յառաջ կուգան ամենուրեք: Կրնամք աճման նոյն գործողութիւն տեսնել արագապէս ցորեանի դաշտի մը մէջ, ուր փոքրիկ ամբան եղանակ մը կատարելութեան կը հասցնէ զցօղուն, որոյ սերմունք և կամ հատիկ-

ներ կը ծառայեն ի կերակուր մեր մարմնոց, որ իւրեանց շարունակական ընթացից մէջ կը փոխին կաղնոյն նման, կամ կը սպառին դաշտին յարդին նման :

Սակայն , ոչ Թէ միայն նոքա ոյք կ'ապրին, որպէս տունկ, մարդ և անասուն, փոփոխութեան կ'ենթարկուին, այլ մինչև անգամ հաստատուն և պինդ ապառաժք որ կազմուած են անցեալ հրակայ դարուց ընթացից մէջ ովկիանոս յատակն, ենթակայ են փշրելու և յոչինչ դառնալու: Մարմարեայ սիւն մը , ընդ ազդեցութեամբ օդոց և անձրեւոց , կը կորուսանէ իւր գեղեցիկ յղկեալ վիճակ, նոյն իսկ կարծրագոյն որձաքարն կը կակղանայ և հուսկ ուրեմն կը փշրի և ի հող կը դառնայ, ուր կաղինն և փոքրիկ ցորենի հատիկն աճման միխիթարելի վայր մը կը գտնեն: Ջուրք' որ ամպերէն կ'իջնեն մարմարիոնին և որձաքարին վրայ, կը լուծեն զայնս . գետք և հոսանք կը տանին լուծեալ մասնիկներ ի ծով և յովկիան:

Անտեսանելի օդն որ կը պատէ զմեզ, և որ էական է բոլոր կենդանական և բուսական կենաց, ենթակայ է շարունակական փոփոխութեան: Տունկն որ կ'աճի անընդհատ, կ'առնու իւր պէտք մննդոյտէն , և կը մատուցանէ նմա պէտք եղածն. նոյնը նաև ճշմարիտ է բոլոր կենդանի արարածոց որ կը շնչեն զօդն, մինչ ամեն կրակ որ կը վառի օդին մէջ փոփոխութիւն մը յառաջ կը բերէ որով օդն կը սպառի: Եթէ քիչ մ'ալ յառաջ երթամք պիտի գտնեմք Թէ , հրոյ ազդեցութիւնք մինչ կ'սպառեն և կը ցնդեն գփայտ և գածուխ, Թողով ի գետին քիչ մը մոխիր , կը փոխեն բազում ապառաժներ յատկակի, գայլս ի մետաղ և մարմարիոնն ալ ի կիր: Օդ և ջուր, ծով և ցամաք որ կ'աճեցնեն և կը սպառեն զտունկս և զնասունս , միշտ շարունակական փոփոխութեան մէջ են. ուսոմն ինչ որ մեք մահ կը կոչեմք կամ փըտուտմ, ուրիշ բան չ'է բայց եթէ այլափոխութեան գործողութիւն մը որ անհրաժեշտ է յառաջայ սերնդոց աճման : Բնութեան այս բոլոր փոփոխութեանց ուսումն ծանօթ է մեզ իբր տարրաբանութիւն: Գիտութիւն կարող չ'է ճառել շուայտ, ծաւերութեան, եղեֆտակաւորեան կամ մագնիսականութեան բնութեան վերայ , ոչ ալ կարող է ցուցնել Թէ ինչ է այն զօրութիւն որով կ'աճին և կը բազմանան տունկք և անասունք. բայց միայն սա կ'ըսէ գիտութիւն Թէ ինչ ազդեցութիւն ունին լոյս և ջերմութիւն ի վերայ ամենայնի, Թէ որպէս տունկք և կենդանիք կը սնանին, Թէ ինչ են բաղադրեալ մասունք օդոյ, ջրոյ և ցամաքի, և Թէ որպէս կը ծառայեն սոքա կենաց շարունակութեան համար երկրի վերայ: Տարրաբանն իւր գիտութիւն քաղած է երկայն փորձերով և դիտողութեամբ որոց արդիւնքն իմաստուն մտքեր վերածած են տարրաբանութիւն անուամբ գիտութեան :

Ըստ տարրաբանին , մարմինք են տարրական և բաղադրեալ: Ածուխ, ածուխ, երկաթ և ոսկի տարերք են , զի չ'եմք կարող փոխել զայնս ուրիշ պարզ ձեւոց. մինչ ջուր, փայտ, կաւ և մարմարիոն բաղադրեալ են, վասն զի կրնամք փոխել զայնս ամենապարզ ձեւոց կամ տարերց: Բազում պարզագոյից տակ կըրնամք կազմել նոյն նիւթերն, միացնելով այդ տարրեր ընդ միմեանս. այս գործողութիւն քաղադրութիւն կը կոչուի: Այսպէս կրնամք բաժնել կամ տարբաղադրել զջուր երկու կազի, ածուխին և ջրածնին, ուրոնց մաս ծանրութեամբ առջինէն և մէկ մաս երկրորդէն: Բաց յայսմանէ կը գտնեմք Թէ, երբ այս երկու կազեր համեմատաբար իրարու կը բերուին և կ'այրուին, միանալով շոգի կը կազմեն որ ապա խտանալով ի ջուր կը փոխուի :

Դարձեալ տարրաբանն կը գտնէ Թէ մարմարիոն կամ կրաքար կը փոխուի ջերմութեամբ: Երբ կրաքարն հնոցին մէջ կ'այրեմք՝ կրի կը փոխուի և անգոյն կազի մը որ հասարակօրէն ածխային ԹՕու (քարպօնիք ասիտ) կը կոչուի: Այս բաղադրութիւն մ'է ԹՕուածին և ածխածին կազից կամ տարերց ուսոի կազմուած են ապամանդ, գրելու կապարն և ածուխ: Երբ մին ի սոցանէ, ածուխն, ըստ բաւականի տաքցուի կը վառի դիւրութեամբ, մինչ միւսներն դժուարութեամբ, սակայն ուրիշ պարագայից տակ երբ տասն երկու մաս ածխածինն կը միանայ երեսուն և երկու մաս ԹՕուածնի հետ, կու տայ քառասուն և չորս մաս ածխային ԹՕու լինելով անգոյն կազ մը որ կ'ելնէ կրաքարէն երբ հնոցին մէջ կ'այրուի:

Եթէ ածխային ԹՕուի քառասուն և չորս մասն միացնեմք յիսուն և վեց մաս կրի հետ, լուծուելով՝ կիրն և ածխային ԹՕուն կը միանան, և երբ կազմուած ջուրն կը չորնայ, հարիւր մաս ածխացեալ կիր կը մնայ, որ քիմիապէս նոյն է ինչպէս կրաքար: Այսպէս բաղադրութիւն մը կ'ունենամք որ կը բաղկանայ ածխային ԹՕուէ և ածխացեալ կիրէ զոր վերլուծեցինք ի վերեւ: Նոյն իսկ օդն խառնուրդ մ'է ԹՕուածին և բորակածին կազից, քիչ քանակութեամբ ալ ածխային ԹՕու կազէն կայ մթնոլորտին մէջ որ կ'ընդունի զայն վառուած կրակներէ, կենդանեաց արտաշնչումէն և բուսականերց փտելէն. և այս փոքրիկ մասն, ածխային ԹՕու, մեծ և կարեւոր դեր մը կը կատարէ բնութեան մատակարարութեան մասին:

Այս օրինակք շատ են ցուցնելու Թէ տարրաբանն ի յայտ կ'ածէ զանազան մարմնոց տարրական և բաղադրեալ բնութիւն, և համեմատական մասերն ծանրութեամբ և չափով ուր նոքա կը միանան: Եթէ առնումք սակաւ ինչ որձաքար որ այս կազմուած է տեսակ մը գայլախազէ և փէյսթրէ, կը գտնեմք Թէ գայլախազն սիլիկոյի մէկ ձեւն է, մինչ փէյսթրն խառնուրդ մ'է սիլիքայի, ալումինայի, քօրաշի և ուսայի: Եղջերաքարն (հորն պլլնտ) որ մութ կամ սեւ հանքային նիւթ մ'է, և որ հասարակ է քանի մը տեսակ որձաքարից և ուրիշ ապառաժից, միացած է կրի, մագնէսիայի և երկաթի հետ: Բոլոր այս մարմինք, սիլիկա, ալումինա, քօրաշ, ուսա, կիր և մագնեսիա ԹՕուածնի բաղադրութիւնք են, որոց վերայ խօսել աւելորդ կը համարիմ: Ի բաց առեալ այս քանակութիւններ, հասարակ ապառաժք ընդհանրապէս կը պարունակեն քիչ քանակութեամբ փոսփոր որ միացած է կրի հետ: Այս բոլոր մարմինք կը գտնուին կաւից և աւազից մէջ որ կը կազմեն գետ որ յառաջ կու գան նոցա փշրուելէն:

Եթէ դառնամք գետոց, մանաւորապէս ծովուց և ովկիանոս ջուրց, կը գտնեմք նոյն տարրեր որպէս են հողին և ապառաժից մէջ, բայց տարբեր վիճակօք և տարբեր համեմատութեամբ: Արդէն յիշուեցաւ Թէ օդն խառնուրդ մ'է ԹՕուածին, բորակածին և ածխային ԹՕու կազից, սակայն կ'առնու քիչ մը խոնաւութիւն, այսինքն ջուր, որ շոգիացեալ վիճակ մ ունի մթնոլորտին մէջ: Ասոր կրնամք սովրիլ Թէ ԹՕուածին, ածխածին և ջուր յոյժ կարեւոր են քիմիական փոփոխութեան համար:

Բորակածին կազն որ օդոյ զանգուածին չորս հինգերորդն է, և որ մթնոլորտին երեք չորրորդէն աւելի ծանրութիւն ունի, կը ծառայէ խոնաւ պահելու այս կազեր. բայց այս նոյն բորակածինն մի քանի պարագայից տակ կը միանայ ԹՕուածնի և ջրածնի հետ: Առաջնոյն հետ միանալով կը կազմէ մի քանի բաղադրութիւններ որոց կարեւորագոյնն է բո-

բակացեալ ՈՁուն (նայթրիկ ասիտ)։ Վերջնոյն հետ միանալով կը կազմէ ատոնիա, խեղդիչ նիւթ մը, կամ հոտաւէտ աղ մը։

Հողոյ և բնական ջուրց մէջ կը գտնուին քիչ քանակութեամբ ատոնիայի և բորակացեալ ՈՁուի բաղադրութիւնք որ կարեւոր մաս մը կը կատարեն միանալով տնկոց և անասնոց հետ, քանզի վերոյիշեալ բաղադրութեանց միջոցաւ է որ բորակածինը մուտ կը գտնէ ի տունկս և յանասունս, որ կը կազմէ էական մասն բուսականաց և կենդանականաց։ Որպէս զի լաւ հասկնամք բուսական և կենդանական Ձագաւորութեանց աճումն և անունդն, որ է օդէն ու ջրէն, որոց վերայ փոքր ինչ վերեւ խօսուեցաւ ուր ցուցուեցան մի քանի կարեւորագոյն տարրերք, պարտիմք լաւ ըմբռնել այն մեծամեծ քիմիական փոխոխութիւններ, որք միշտ կը պատահին երկրիս մակերեւոյթին վերայ, որք կենդանեաց, բուսոց և հանքերու յարակից գործողութեամբ յառաջ կը տանին աշխարհի ընթացք։

Թարգմանութիւն ՅԱՆԿԻԱԿԱՆԷ
Ա. Յ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Պարտիզակ, Օգոստոս 7 1885

ՁԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ամպաքէն յաջողութիւն՝ ճոխութիւն և հարստութիւն պարգեւք են Նախախնամութեան, որ չը գործեր ըստ բաղդի կամ դիպուածոյ, այլ ունի անփոփոխ օրէնս, զոր գործադրողք միայն կ'վարձատրուին։ Այս օրէնք են հարստութեան ճամբաներն — կերպերն, յորոց մին է ԽնայողութիւնՀ, որ է միշտ աւելցնել մաս մը ծախսելի գումարէն, կամ նուազել մաս մը ծախքերէ և շահեցունել զայն։

Անոնք որ տեղեակ են Ձուաբանական հաշիւներու, դիւրաւ կրնան գիտնալ Թէ մինչև իսկ ամենաչնչին հասոյթք, ինչ անհաւատալի աճումն կ'ունենան եթէ իբր դրամագլուխ գործածութին բաղադրեալ շահու կանոնով, և այն տարին միայն % 5, 10, 15 կամ 18 շահով։ Այս ըսածնիս իրողութիւն է, ոչ երեւակայական այլ և գործնական։

Դրամատանց շահելու գաղտնիքն այս է — մանր գումարներ երկար տարիներ շահեցունել։ Այս սկզբամբ կը հարստանան ընկերութիւնք ապահովագրութեանց, որք մանր մանր գումարներ կ'ընդունին, մեծամեծ գումարներ կու տան կամ կը տուժեն բազմաց, բայց և այնպէս շատերն իսկ շատ կը հարստանան, զի մանր գումարներ շատ կը մեծնան չընթացս ժամանակաց։ Մեծցուր հասոյթի գումարն և երկարէ տարին որչափ որ կուզես. և սիտի գտնես հսկայ գումարներ արդեանց և աւելազանց չը պիտի Ձուի տնտեսական առակն Թէ ծերունի մը, որ գեղիս կենաց աղբատացեր էր, պարտաւորեալ էր չոր հացը ուտել Թաթխելով ի ջուր լըճի, որոյ եզերքն էր տունը։ «Բարեկամ,» կ'ըսէ սմա տնտեսագէտ մը, «եԹէ կենացդ մէջ մէն մի օր մի ձիՁապտուղ (զէյթին) խնայէիր, հիմայ պիտի ունենայիր այս լճին չափ ձէԹ ի վայելել»։

Եւ որ աղքատ է, որ իւր դոյզն վաստակէն չը կարենայ ձիՁապտղոյ մ'արժէք խնայել։ Տղայք իսկ քիչ դժուարութեամբ կամ առանց ետ կենալու մեծ վայելքներէ, կրնան օրը տասնոց մը յաւելուլ։ Մի քանի տրամ պտուղ պակաս ուտել, քանի մը սիկառ նուազ ծխել, մէկ երկու սուրճ պակաս ըմպել որկրամոլաց համար իսկ չ'է դժուարին, մանաւանդ երբ գալիք դժուարութենէ ազատիլ խորհին։ Այն որ կրցած աւետեն չը խընայեր աւելին, անկարութեան մէջ պիտի չ'ունենայ և կարեւորն։ «Վատուան համար մի պարծիր, կ'ըսէ իմաստունը, (Առակ. ԻԷ.) զի չ'ես գիտեր Թէ օրը ինչ պիտի ծնանի . . . Եւ վասն զի հարստութիւնը միշտ չը մնար»։ Գալու

«խաւարի օրերն ալ յիշէ» և անոր հաւմար պատրաստ եղիր, այսօր որ քիչ շատ կրնաս բան մը յաւելուլ, պահէ և շահեցուր, և երբեք չը պիտի ստրջաս:

Ներկայն զոհել վաղն ապագայի զգօնամտութիւն է, մր հակառակ կը վարուի այս սկզբան՝ չ'է արժանի մարդկային վայելից: Ըստ այմ պէտք է ամեն ոք ներկայ շահէն պահէ բան մը վաղն ապագայ ծախուց, եթէ կ'ուզէ չըլլայ Ջուառ, կամ նուաստ մուրացիկ: Եթէ կան որ ունին վեհ ու ազնիւ շարժառիթներ առ ի լինել խնայող, սոցա չ'է դժուարին դիմագրել ներկայ հաճոյից: Եթէ կան որ չ'ունին այլ ինչ բաց ի յանձնական դիւրութենէ, սոցա ալ զէթ ստակի շահն, հասոյթի մեծ գումարն չ'է անյուսալի Թէ պիտի ազդէ որ զսպեն ձեռս ի շռայլ ծախուց: Քիչ վերջ կուտակեալ ստակի գումարն պիտի գրաւէ իրօք նոցին սիրտ, զի ուր գանձ անդ է անձ. որով պիտի Թելադրուին խնայել և մտնեն հաստատութեան ճամբուն մէջ:

Եւ ըստ որում որքան կանուխ սկսի մարդ խնայել այնքան Թէ դիւրին պիտի լինի և Թէ պատեհ երկար ժամանակ շահեցնելոյ, պէտք է ջանալ իմանկութենէ խնայութեան վարժեցնել: Հետեւապէս պարտ է և պատշաճ ունենալ առ տնին խնայութեան տուփ, ուր իւրաքանչիւր ոք կպահէ իր օրական կամ շաբաթական աւելցուցածն: Որով ամեն ոք, զոնէ ամեն տան յարմար առեն տպահով տեղ շահու դնելու պատրաստ գումարիկ մը կ'ունենայ: Նա Թէ տան տղաք իսկ, վաղագոյն կը փոխագին հետեւիլ մեծերուն նախանձելի օրինակին, որով բանը կըլլայ եւ ընտանեկան սովորութիւն եւ տղոց բնութիւն: Հրեայք խնայողութեանց այսպէս կը վարժուին, և գրեթէ իրենց ազգային բնութիւն եղած է և նկարագիր, որով և նշանաւոր բաղդատական հարստութեամբ: Քրիստոնեայք ևս զնոսա կրնան գերազանցել հարստութեամբ, երբ հետեին խրատուց իրենց Երկնաւոր վարդապետին, որ հացեր բազմացնելու առենն իսկ — հրաշալի յառաջդիմեան անդ «ժողվեցէք, ըսաւ, աւելցած կտորները, որ բան չը կորսուի» (Յով. Զ.): Հարստութեան ճամբուն մէջ են տներ, որ աւելցածները կը պահեն:

Քաղաքականացեալ աշխարհ ունի զանազան հաստատութիւններ, ի նպաստ և ի բաջալեր խնայողաց, կան անտուկներ որ կ'ընդունին աղքատաց և գործաւորաց խնայեալ լումաներն շաբաթական կամ ամսական: Եթէ երբեք դեռ կառավարութիւնն մեր երկրի մէջ չը կրնար գործադրել որ ինչ կանոներ է, կրնան, սակայն, երկրացիք ընել: Մեծ բաղաքաց մէջ ուր կան բազմութիւնք Ազգայնոց, կրնան հաստատել այսպիսի անստուկներ խնայութեան: Երկիր եւ ժողովուրդ, որ կուզէ իւր հասարակութիւն պահել նուաստութենէ, կուզէ որ աղքատք եւ անկարք չըլլան իրեն ծանր բեռ, խոհեմութիւն կը պահանջէ գործադրել խնայութեան դիւրութիւններ:

Այլ եթէ երբեք չըլլան ալ հասարակաց խնայութեան անստուկներ կան, սակայն, ի Տաճկաստան դիւրութիւններ, որք չկան հարուստ երկրի մէջ: Այն է Թէ հոս փոքրիկ գումարներ կրնան Թէ դիւրաւ շահու տրուիլ, եւ Թէ իբր դրամագլուխ գործածուիլ. այնպէս զի ընտանեկան տինակի մէջ հաւաքեալ գումարն շահեցնելոյ իւրաքանչիւր ոք իրեն յարմար կերպ կարէ գտնել: Եւ ոչ ոք շահագէտ պիտի տարակուսի Թէ տարին հարիւրին 5—10 ապահով կերպեր պիտի գտնուին, մանաւանդ երբ իրենք, եւ այն արհեստաւորք կը գործածեն հարիւրին, 15—18 շահիլ չէ տարակուսական:

Շատ ծնողք կրնան իրենց տղոց գումարիկներն գործածել, եւ տարին մէկ ոսկի առնլով տալ նոցա 500—600 ոսկի,

ըստ աճեցուցման կանոնի, երբ կըլլան նոքա 25—30 տարեկան, առեւտուրի մարդ՝ բաւական դրամագլխով մը: 15—20 տարեկան պատանիք ոչ մեծ դժուարութեամբ կըրնան տարին յաւելուլ 10 ոսկի, որ կըլլայ 1,000—1,500 ոսկւոյ մեծ գումար մը. երբ կըլլան 35—40 տարեկան ու տան տէր, որոյ ծախքերն կրնայ հոգացուիլ այս գումարի շահով: 35—60 տարեկան հասակի մէջ՝ շահու եւ գործի տէր մէկու մը դժուարին չէ յաւելուլ տարին 20 ոսկի, որ ծերութեան աւուրց մէջ 5—6,000 ոսկւոյ գումար մը, բա, ւական ծախուց եւ ընտանեաց: Կալուածատէր անձանց չէ դժուարին տարին 40 ոսկւոյ հասոյթ մը շահեցնել, որով կըլլայ 20 տարի վերջ, առ նուազն ըստ աճեցուցման կանոնի, 3—4,000 ոսկի, շատ քիչերէ Հողուած ժառանգութիւն մը յաջորդաց :

Անհիմն է խորհիլ Թէ մարդ միշտ մէկ վիճակ չունենար, միշտ չկրնար աւելցունել, երբեմն ալ շահու դրածն եւս կը կորսնցունէ : Փորձ եւ տնտեսագէտ անձինք եւ ստոյգ հետեւողք այսպիսի երբմնական պատահարաց ցանցառ կը հանդիպին, նա զի յաւելլի գումարն մեծ բան մը չէ բաղդատմամբ իրենց պարագայից, այն է 1,10, 20, 40 ոսկի ըստ դոյզն կարի: Եւ եւս Թէ մերթ առ մերթ կըրնան Թէ գումարի—հասոյթի Թէ շահու կրկին՝ երեքկին յաւելումներ ալ ընել: 20—30 տարի շահելու հետամուտ լինելն ալ՝ չէ երկար ժամանակ եւ չէ երբեք ձանձրալի համբերութիւն՝ զի որքան գումարն կամ շահ կաւելնայ այնքան կաւելնայ եւ երկայնմտութիւն. խորհիլ Թէ հարուստ է, կըլլայ տեսակ մը հանոյք:

Ուրեմն չէ զարմանալի որ ոմանք անձանձրոյթ կըջանան յաւելուլ իրենց հարստութիւն՝ առանց ճոխ վայելից. եւ չէ անիմանալի, Թէ ինչպէս մեծագումար հարստութիւն կտանան այսպիսիք:

Հաշիւ չգիտցողներու ցնորք են խորհիլ, Թէ այս որ տեսիլեան (ծածկեալ գանձ) գտած լինելու է, այն որ մեծ գողութիւն մը ըրած լինելու է, կամ շատ խարդախութեամբ շատերուն մուխը (օճախը) մարած ըլլալու է այն որ, եԹէ ոչ հեշաչ (արդար) վաստակով այսքան ոսկի չդիզուիր, ան ալ այս տարիներս եւ այս երկիրները: Դու եւս մտիր, ընթերցող, եԹէ կը հաւտաս կամ ոչ, մտիր այս խնայողութեան ճամբուն մէջ եւ փորձով պիտի գտնես, Թէ այն ուղիղ ճամբայ մ՚է ի Նախախնամութենէ յարդարեալ, հարուստ լինելոյ համար:

Ուրիշ ճամբաներ ցոյց տալ ուրիշ անգամի Թող մնայ:

Ա. Մ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

ի Մարզ-Աւան Օգոստ. Ե. 1885

ՊԱՏԳԱՄՔ Ի ԺԱՄԱՆԱԿՍ ԿԻԻՐՈՍԻ

(Շարունակութիւն տես թիւ 74)

Ի Թերթէէ Թռած երկրորդ սեաւ աղաւնին, ինչպէս որ արդէն ըսինք, Ալամաղդ Ամմինի Ովասիսի մէջ դառնայաւ: Այս Ովասիս Ամփրիկէի անապատներուն մէջաեղ, արեւմտեան կողմն Եգիպտոսի, պաղաբեր վայր մ՚էր, որ Նեղոսէ իբր Հարիւր մղոն հեռի է, եւ անկէ տակաւ լինչ մօտ Միջերկրական ծովու: Առաջին անգամ հետեւեալ կերպով Ի յայտ եկաւ: Թափառօղ մը անապատաներէն զօրքով կանցնէր, և իր բանակին չուրն հատնելով ծարաւէն կորնչելու վրայ էր, երբ հրաշիւք լոյս մը երեւեցաւ և սկսաւ իրենց առջևէն երթալ իբր առաջնորդ: Անոնք անոր հետևեցան և վերջապէս յանկարծ դալարագեղ և պաղաբեր հովիտ մը հասան որ ունէր մղոններով երկայնութիւն: Ետոյ տասը զանոնք յայս հովիտ, յետոյ իսկ

և իսկ անհետացաւ, և ահա ջրոյ առատ աղբիւր մը սկսաւ բղխել ճիշդ այն տեղին վրայ ուր լոյն կանգնած էր Թադաւսին այս երկնային չնորհաց երևոյթովդ ըլլալով նուիրեց զայն վայր աստուածոց, և տաճար մը կանգնեց անդ։ Ազատնին հոս հանդչեցաւ, և այնու հետեւ այս տաճարի քուրմերէն ելած պատգամներն կընդունուէին իբր յերկնուստ ներշնչեալ։

Այս երեք ամենէն նշանաւոր պատգամախօսներն էին։ Սակայն չատ ուրիշ երկրորդական տեղիք ալ կային, որոյմէ մէն մին իւր յատուկ արարողութիւններն ունէր, ամենէրին անտեղի և անիմաստ։ Մէյն մէջ կար տեւական մը հնոցաձև քարայր, և ամբողջ վայրն արուեստական որմով մը չրջապատեալ էր։ Քարայրն իբր վեց ոտնաչափ լայն և ութ ոտնաչափ խոր էր։ Սանդուխով մը կիջնուէր անոր խորն։ Հոս պատգամ հարցունելէ առաջ հարկ էր կատարել մանաւանդ արարողութիւնները որք կը տեւէին օրեր։ Հարկ էր մաքրուիլ զոհեր չատ մը այլ և այլ աստուածոց, և մաքրուիլ եանց այլ և այլ ձեւեր ի դործ դնելէ։ Պատգամ հարցունողն զայս արարողութիւնները կատարելէ յետոյ՝ կը տարուէր պատգամի վայրին մօտերն դըտնուած հոսանքի մը քով ուր պիտի օծուէր և լուացուէր։ Ցետոյ կ'ըմպէր մոգական ջուր, որ կը կոչուէր ջուր մոռացութեան և կը մոռցնէր իւր բոլոր անցեալ տրամութիւնները և հոգերն։ Ցետոյ ուրիշ մոգական բաժակէ մը կ'ըմպէր, յորում կը դըտնուէր յիշողութեան ջուրն, այս ջուր պիտի յիշեցուներ իրեն քարայրին մէջ հաղորդուելու պատգամներն։ Ցետոյ սանդուխէն վար կ'իջնէր, և պատասխան կ'ընդունէր քարայրին մէջ։

Ուրիշ պատգամի վայրի մը մէջ ալ, որ կը դանուէր Ասսիկէի մէջ, մոգական զօրութիւնն մարմարիոնէ արձանի մը մէջ ըլլալ կը համարուէր, զոր քանդակած էին ի պատիւ վաղեմի և մեծահռչակ Մարդարէի մը, և դրած էին տաճարի մը մէջ։ Ո՛վ որ ասոր պատգամ հարցունել ուղէր, երեք օր դիմելէն և քանի և չորս ժամ ամեն տեսակ ուտելիքէ հրաժարելու էր։ Ցետոյ խոյ մը պիտի մատուցանէր իբր զոհ, և այնուհետեւ խոյին մորթը հանելով՝ պիտի տարածէր արձանին առջեւը, և անոր վրայ պիտի պառկէր քնանալու։ Պատասխանը կ'ընդունէր երազին մէջ։

Բայց դառնալով Կրեսոսի՝ նա վաւաքեցաւ ատուդել այս պատգամախօսներէն միոյն պատգամ հարցունելով թէ, եթէ Կիւրոսի տահմանոյ վրայ իւր առաջադրած արշաւանքին ձեռնարկէ արդիւնքն ի՞նչ պիտի ըլլայ։ եւ որպէսզի կարենայ որոշել թէ այլ եւ այլ պատգամախօսներու ո՞րն ամենէ աւելի վստահութեան արժանի է, զանոնք ամենքնալ նախապէս փորձելու խորհուրդն յղացաւ։ Այս նպատակի համար հետեւեալ եղանակաւ դործի սկսաւ։

Իւր Սարդիկէ մայրաքաղաքէն կարդ մը պատգամաւորներ հաներ, այլ եւ այլ պատգամի վայրերէն ամեն մէկուն պատգամաւոր մը ղրկելով։ Պատուիրեց այս պատգամաւորաց որ իւրեանց ճամբորդութիւն հնար եղածին չափ արագաբար կատարեն, բայց ոչ ամենեւին կընային պատահական յապաղմանց հանդիպիլ, ամենուն ալ

հարիւրական օր ժամանակ սահմանեց իրենց մասնաւոր տեղերն հասնելու համար։

Ամենքին իրենց Սարդիկէէ մեկնած օրէն հաշուելով հարիւրերորդ օրը պիտի հարցունէին պատգամախօսներուն թէ կրեսոս, Լիւդիոյ թագաւորը, նոյն ժամանակ ի՞նչ կընէր։ Անշուշտ չըսաւ թէ ի՞նչ պիտի ընէր նոյն ժամանակ՝ եւ որովհետեւ պատգամախօսներն ալ ո՛ եւ է մարդկային կարողութեամբ չէին կրնար գիտնալ թէ կրեսոս ինչ գործով զբաղած էր, անոնց տուած պատասխանը փորձով պիտի հաստատէին թէ անոնցմէ որն աստուածային կարողութիւն ունէր։

Կրեսոս ինքն եւս ամենայն ղգուշութեամբ օրերն հաշուեց եւ հարիւրերորդ օրն սահմանուած ժամուն մէջ տապրակի մը եւ դառան մը միս պղնձեայ ամանի մը մէջ ի միասին եփելու զբաղեցաւ։ Ամանն պղնձեայ կափարիչով մը ծածուած էր։ Ցետոյ սպասող պատգամաւորաց վերադարձին, ցարմար ժամանակին մէկ մէկու եռեւեք դարձան, բերելով իրենց ընդունած պատասխաններն։ Պատասխաններն ամենուքին, բայց Դելբիի պատգամին պատասխանէն գոհացուցիչ չէին։ Դելբիի պատգամը ոտանաւոր էր, քանզի իրօք այդ պատգամախօսք ամեն ատեն ոտանաւորով կընծայէին իւրեանց պատասխան։ Եռատանուն վերայ նստող քրմուհին սովոր էր կոկտուր եւ դժուարիմանալի պատասխաններ տալ, որպէս բոլոր մարդարէութիւն ընդող խաբեբաներ սովորաբար կընեն, եւ յետոյ ներկայ եղող քուրմերն եւ գպիրներն զանոնք կը փոխէին ոտանաւոր խօսքի։

Դելբիական եռոտանիէն եկող պատգամաւորին բերած ոտանաւորն ցուցնարէն էր, բայց անոր ոճոյն եւ իմաստին վրայ դաղափար մը կընայ առնուիլ հետեւեալ թարգմանութեամբ։

Թուեմ աւազ, չափեմ ղծով
Ջոր եւ դիտեմ, դիտէ եւ ոչ
Գառն, տապրակ տակաւ եփին
Պղինձ՝ի վերայ, պղինձ՝ի ներքոյ,

Անշուշտ կրեսոս որոշեց որ իւր առաջադրած արշաւանաց նկատմամբ Դելբիի պատգամախօսին պարտի վըստահիլ. եւ այժմ սկսաւ պատրաստուիլ այնպիսի անհուն կարեւորութիւն ունեցող գործի մը պատշաճ կերպիւ, եւ իւր անբաւ հարստութեամբ պատգամ հարցունելու։ Աւստաքոյ կարգի եւ խիստ մեծագին պարգեւներ պատրաստեց։ Ամենայմէ ոմանք տաճարին մէջ պիտի պահուէին իրը սրբազան նուէրներ, հոն մշանջենաւորապէս պահուելու համար. ոմանք եւս՝ի պատիւ աստուածին պիտի նուիրուէին իրը սղջակէզ։ Այս կարգի նուէրներուն մէջ կը դասուէին բաղմաթիւ կենդանի զոհեր որոց թիւն անհատական կը թուի։ Բայց յայտնի արծաթով եւ ոսկւով չքեղագոյն զարդարեալ շատ մը բարձեր, ոսկեղէն բաժակներ եւ անօթներ, այլեւայլ տեսակ ոսկեհիւս զգեստներ, եւ բաղմաթիւ ուրիշ կարասիներ պատրաստել տուաւ, որք ամենէքին պատգամ հարցունելու համար հարկ եղած նախապատրաստական արարողութեանց մէջ պիտի գործածուէին։ Երբ ժամանակն հասաւ անհամար բաղմութիւն մը ժողովեցաւ հանդիսատես ըլլալու տեսարանին, կենդանիք զոհուեցան, եւ ժողուրդն անոնց միսով լեզեայք ըրաւ։

(Շարունակելի)

ԵՐԵՔ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՔ

ՀԱՐՑԸ

Յորժամ այգուն ծածկոցն ի վեր յօդ ցընդեցաւ
Սիրուն Արտուտն երգ ի բերան յերկինն ՚դացաւ,
Դեղգեղելով եւ փայլելով իսկ ի յարեգ
Էր յոյժ զուարթ եւ կայտառ՝ ընդ աւուր նորեկ:
«Առաւօտեան թրռչունն եմ ես» ևա գեղգեղեց.
«Կարծեմ Հաստիչըն վասըն իմ զայգն հաստատեց.
Այր անդրանիկ լոյսն համբուրէ զիմ թեւ փափկիկ
՚ւ ելնէ ընդ միշտ յորժամ բանամ զիմ դայլայլիկ» :

Մէգ թըխագոյն առաւօտեան ելաւ յերեր
Ի ճեմել վեհ բանաստեղծին ջուրց առընթեր.
Նոտես զարտուտն՝ լուաւ նորա զերգ քաղցրալուր
Եւ ժըպտեցաւ, զի իւր հոգին իսկ ոչ էր լուռ:
«Երգէ թրռչուն բարձրէն՝ սիրուն՝ գործէ եւ գուն,
Չ՚իմ խորհըրդոց չ՚է կար զքեզ առնել տըքուն.
Օ՜ն երգեսցի սիրուն երգեր միշտ ի մրմունջ,
Բայց յիմ երգել՝ երգիչք լիցին խաղաղ ու մունճ» :

Ա՛րդ, այժմ արեգն իսկ բարձրացաւ փոխան մէկի
Հազար ու բիւր արձակելով ճաճանչ ոսկի .
Արտուտն հեղձաւ ի մէջ լուսոյ ոսկեճըման
Եւ ի բարձուստ յերկինր եկըն մեղմիւ ի ման:
«Ձի՛ք բանաստեղծ» գոչեց արեգըն բանաստեղծ,
«Ձերդ արեգակն պայծառ կայտառ եւ ցարդ աճեղծ»:
Նա ոչ երգեց ոչ նուագեց երգի մ՚ հատոր
Բայց իւր ոսկեայ երգն էր մի մեղմ ժպիտ — մի օր :

Մարտուաճ

Ց. Թ. ԴԱՑԱԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՄԱՇ

ԱՄԵՆ. Տ. ԵՍԱՅԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

Այս նշ. օր ժամը ըստ Տաճ. 11 ին երուսաղէմէն հեռագիր եկած է ի Պատրիարքարան Ծանուցանող թէ՝ Ամեն. Եսայի Պատրիարք ի Տէր ննջեր է. նոյն օր առաւօտեան ժամը երկուքին։

Հանգուցեալն կեսարիոյ Թալաս գիւղը ծնած էր, եւ ի մանկութեան ներսաղէմ երթալով, անդ անդամակցած է Միաբանութեան։ Ցետ բազմամեայ ծառայութեան Ազգին եւ եկեղեցւոյ, 1864 Օգոստոս ամսոյն մէջ Պատրիարք ընտրուած եւ մինչ ցմահ վայելած է միաբանութեան եւ Ազգի համարումն։

ՄԱՇԱԳՈՅԺ

Օգոս. 11/23, օրն կիւրակէ՝ առաւօտ զուարթաբար բայց ոչ ամենուն համար. զի շատ դէմքեր տխուր էին, չքմներ լուռ եւ աչեր արտասուալիր, միանդամայն եւ սրտեր. եւ այս ամենայն սգալի մի մահուան նախընթաց երեւոյթներն էին, որովհետեւ նոյն պահուն Մարզուանու հրապարակին վերայ գոյժի չրջագծերով թղթեր տեսնուեցան թէ հանգեաւ ի Քրիստոս Տիկին Թագուհի Ա.Ժ. տէրեան կողակից Ա.Ժ.էրեան Մեծ. Սիմեան ազգի։ Ազն. Տիկին Թագուհի 15 օր միայն անկողնոյ ծառայեց, իբր 54 տարիներ բոլորեր էին զիւր ճակատագրոյ վերայ կը փայլէր դրոշմ բարեգործութեան վերդ աստղ առաւօտեան։ Սոյն ազնիւ Տիկնոջ մահը ապաքէն կորուստ մ'է անդարմանելի՝ իւր ներդաստանին եւ հանուր ղգայուն սրտի, իսկ վէրք մ'անբուժելի ազգաստայ եւ կարօտելոց վշտահար սրտին։ Այո՛, դառն է արդարեւ բաժակ մահուան յամախ, սակայն դառնագոյն եւս է մերթ՝ որպէս եւ յայսմ, յորժամ կը քամէ զայն մինչ ի մրուր թանձր։ Տեղւոյս Հայն դուն ուրեք կ'ունենայ այսօրինակ ողբալի մահ եւ միանգամայն սիրելի, զի այս առաքինազարդ մարգարիտն՝ էր յայնցանէ, որք Փրկչին Թագն զարդարելու սահմանեալ են ի վաղուց։

Տիկին Ա.Ժ.էրեան, Մեծանուն ներդաստանին բազմաչխատ մայրն՝ էր մին յայն կանանց, որք զառաքինութիւն իւրեանց պսակ, զբարեգործութիւն իւրեանց պարտ եւ զբրիստոնէութիւն իւրեանց ոգին կը համարին։

Անկարելի է որ սոյն պահուս զսպեմ դրիչս նկարագրելէ նորա կենաց ընթացքը որ որքան աչխատալից, նոյնքան եւ բազմարդիւն եղաւ Թէ իւր մեծ ներդաստանին, Թէ դրացեաց Թէ կարօտելոց եւ Թէ այլ բազմաց. եւ այսօր ամեն Մարզուանցւոյ սիրտ Թէ Հայազգի եւ Թէ օտարազգի կը սիրէր Ա.ն. Թագուհի տիկնոջ մահուան վերայ, ամեն լեզու կը բարբառի նորա սիրելի հանգամանաց, անմոռանալի եւ օրինակելի վարուց եւ գործոց վերայ. Թոյլ տուք ուրեմն, խնդրեմ Թախանձագին, եւ իմ գրիչ նոցա ղգացմանց կանգնի Թարգման առաջի Հայ աչխարհի։

Տիկին Թագուհիի կեանք օժտուած էր առաքինական ամեն յատկութիւններով, լի էր բարեգործութեամբք եւ զարդարուած քրիստոնէութեան ընձեռած ճոխ ճոխ չնորհօք, անընկճելի վստահանօք, եւ անպատում սիրով՝ որ առ Աստուած, առ ընկերս եւ առ աղքատս։ Ջուռնէր նա ախտ լինչ կամ ցաւ մանաւոր եւ չ'էր երբեք ծառայած անկողնոյ, բայց եւ այնպէս վաղուց մերկացած էր զաշխարհ, զոր գէխովին «աւելորդ» համարած եւ նորա հառոյս մերժած էր իսպառ։ Նա աղօթասէր էր եւ աստուածապաշտոյժ. Թէ քանի՛ հրճուանօք կ'ունկընդրէր Բանին քարոզութեան, Քրիստոսի սիրոյն պատմութեան, աղօթից եւ երգոց. անկարելի է նկարագրել, որ ղգացմանց գործ է յաւէտ եւ ոչ գրչի. ի հակիրճ բան՝ սոյն այս բարեպաշտ Տիկինը Քարոզչուհի մ'էր դարձած իւր կենցաղոյն բոլոր պարագայիւք։

Մի մեծ պարտականութիւն զանց առած սիրտ լինէի լուռ թեամբ անցնելով անոր բարեսիրութիւնը։ Ս. Հաւատիկ ըլլն բարեսէր եւ աղքատասէր, ըստ իսկական իմաստին բառիս. չկար եւ ո՛չ մի գործ՝ որ բարեգործութեան չափ հաճոյք պատճառէր իւր սրտին. իւր յատուկ խնամոց ներքեւ ունէր բազմաթիւ աղքատներ, որոց կուտար յաճախ հայկերոյթ ճոխ. նոցա սեղանակցելն անպատում բերկրութիւն մ՚էր իրեն համար զոր ընդ մեծամեծս սեղանակցելու մէջ չէր գտներ։ Որ ինչ ապրուստ, հագուստ, պաշար եւ այլն հարկ է տան մը, կը պատրաստէր Լիւլի աղքատաց միայն սեպհականելով. չէ տեսնուած երբեք որ առնա դիմողն ձեռնունայն վերադարձած լինի։ Նորա ամենասիրելի գործն էր յայց ելանել աղքատաց, հիւանդաց եւ պաւարաց. եւ ո՛չ միայն նիւթապէս կը նպաստէր նոցա, այլ եւ բարոյապէս. կը քարոզէր նոցա կենաց խօսքը, կը կրկնէր յաճախ Քրիստոսի սիրոյն քաղցրիկ պատմութիւնը եւ կ՚աղօթէր։

Փափագելով կը փափագէր որ իւր վերջին հանդիստ գտնէր ի Հայրենիս ի գոգ Փրկչին։ Վերջապէս սոյն փայլուն ասող մարեցաւ Օգոստոս 10/22 Շաբաթ երեկոյ ի ժամ 12, փոխեցաւ յատուկաց պայծառապոյն եւս եւ յաւէրժ փայլելու ի յաւիտենականութեան։

Յուղարկաւորութեան սխուր հանդէսը ըստ ծանուցման մահադուժին կատարեցաւ (կիր. օր ի ժամ 4 ըստ Թրքաց) վայելուչ շքով ու պատուով։

Հանդուցելոյն մարմինը նախ տարուեցաւ յեկեղեցի, ուր ի ներկայութեան մի խուռն բազմութեան, ելին ի բեմ Գերապատուելիք, Սմիթհ, Թրէյսի, Իգնատիոսեան եւ Կիւլլէնկեան. որք մի առ մի սխուր դամբանականներով զբաղուն փղձկեցուցին յարտասուս։ Հուսկ յետոյ Պատ. Կիւլլէնկեան ի հակիրճ բան հանդուցելոյն կենաց նկարագիրը ներկայեց, որ այնչափ ազդու, այնչափ սիրուն եւ այնչափ օրինակելի էր։ Ապա մարմինը փոխադրուեցաւ ի գերեզմանատունն ուր եւ ցարտ հողին յանձնուեցաւ յարութեան դողերիկ եւ սիրելի յուսովն։ «Օտարական եմ հոս, տունս է երկինք» երգը զոր հանդուցեալն կը սիրէր յոյժ, երկիցս երգուեցաւ հոծ բազմութենէ մը, անգամ մ՚ի տան, անգամ մ՚ի գերեզմանատան, ապա ամիսոնը ցրուեցաւ իւր ցաւակցութիւնը յայտնելով Մեծ. Սիմոն աղայի եւ իւր որդւոց, եւ մաղթելով սգաւորաց զմխիթարութիւն Մխիթարչին։ Ա.ժտէրեանք նոյն օրը լսեցին իւրեանց աղնիւ փեսայ Գէորգ էֆ. Կոստիկեանի մահուան գոյժն իսկ, որ Աւետարերի մէջ ալ կարդացուեցաւ եւ որով կրկնապատկեցաւ իւրեանց դառն կսկիծ։ Ա.ժտէրեան աղնիւ գերդաստանին մէն մի անդամոց կը մաղթեմ մխիթարութիւն Հոգւոյն, կը հայցեմ եւ զնոյնն Կոստիկեան մեծ ընտանեաց. «Երանի այնոցիկ որք ննջեցին ի Տէր»։

Ե. Թ. Գ.

Մարզուան 13/25 օգոստ. 1885

ԿԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հարաւային Ովկիանոսի մէջ փոքրիկ Քարոլինեան կղզեայ սիրապետութեան մասին Սպանիական եւ Գերմանական կառավարութեանց միջեւ անհամաձայնութիւն մը տեղի ունեցած էր։ Վերջերս Սպանիական կառավարութիւնն հաղորդած էր Պիզմարք իշխանին գիր մը, որով հաստատել կ՚ուզէր իւր սիրապետութեան իրաւունք՝ Քարոլինեան կղզեայ բնիկ պետերու իրենց երկրայ վերայ Սպանիոյ վեհապետութիւնը այդ գրով ճանչցած ըլլալնին պատճառ բռնելով։ Այդ գիր երեք տարի յառաջ ստորագրել տուեր էր Քարոլինեան պետերուն՝ Սպանիական մարտանաւու մը հրամանատարն։ Սպանիական կառավարութիւնն հաղորդելով զայս պաշտօնագիր Գերմանական կառավարութեան, կը յուսար թէ նա ո՛չ եւս սխալ հակառակի Սպանիոյ սիրապետելուն Քարոլինեանց

վերայ տեսնելով զայս ապացոյց։ Բայց Պիզմարք իշխան գոհ եղած չէր յիշեալ ապացոյցով։ Վերջին հեռագիրք Ծանուցին Թէ Գերման զօրախումբ մը նորոգ դրաւում մը ըրած է յիշեալ կղզեայ միոյն «եար» ըսուածին ափերվով։ Այս լուր հասնելով ի Մատրիտ, անդ ժողովրդային մեծ յուզում տեղի ունեցած է, եւ անսովոր ցոյցեր կը կատարուին ընդդէմ Գերման կառավարութեան։ Կառավարութիւնն անյաջող կ'ելնէ հասարակութեան զայրոյթը լկեցնելու համար ի գործ դրած ամեն միջոցներուն մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանի կողմէ Ասիա եւ Քեամիլ փաշայք որոշուած լինելով Սբր Տրըմընտ Ուոլֆի հետ իբրեւ խառն Ծանծնաժողովոյ անդամք խորհրդակցելու, սոյն ժողովոյ ատենագրութեանց ալճանագրութիւնք կը կատարուին արտաքին գործոց նախարարութեան Նաւում էֆէնտիի եւ Անգղ. պատուիրակի քարտուղարներէն միոյն ձեռօք։ Ծանճնաժողովը չաբաթը երեք անգամ նիստ կ'ունենայ ի Բ. Դուռն Գշ. Եշ. և Շբ. օրեր։ Անցեալ Գշ. աւուր նաեւ որ երրորդ անգամն էր, ներկայ գտնուեցան նաեւ, յատուկ հրաւիրանօք, արտաքին գործոց նախարարութեան կարեւոր թղթակցութեանց տնօրէն Մխիթիր պէյ, եւ Անգղ. պատուիրակի երկու կցորդք։ Ցետ խորհրդակցութեան Ասիա եւ Քեամիլ փաշայք ուղղակի Մեծ. եալչքոս Սայիտ փաշայի քով երթալով տեսակցեցան Ն. Բարձրութեան հետ։

Սբր Տրըմընտ Ուոլֆի խորհրդակցութեան համար Եշ. օր եւս գնաց ի Բ. Դուռն. բայց նախորդ նստի խորհրդակցութենէն յետոյ հարկ եղած հրահանգներն տակաւին հաղորդուած չ'ըլլալով Օսմ. պատուիրակաց, գումարումը չէ տեղի ունեցած։

— Սբր Տրըմընտ Ուոլֆի լինչ գերդաստանի վերաբերիլն և Նորին վսեմութիւնն դիւանագիտական ակնոյց մէջ ինչպէս յառաջացած լինելն ընդարձակօրէն կը պատմէ Անգղ. մամուլն։ Այս նշանաւոր անձ ծնած է ի Մալթա 1830 ին։ Որդի է վերապատուելի Տոք. Ուոլֆի ազնուն երիցու մը որ սա Հրէութենէ դարձած էր ի Քրիստոնէութիւն եւ ամուսնացած Անգղիոյ ազնուապետական դասու վերաբերեալ աղջկան մը հետ։

Սբր Տրըմընտ Ուոլֆի մեծ յաջողութեամբ ստացած ըլլալով իւր ուսումն ի վարժարանին Բիւկոլիի, իւր տասն եւ եօթ տարեկան հասակին մէջ մնած է Անգղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնատան ծառայութեան, յորում ցոյց տուած իւր զարմանալի յաջողակութիւնք հետզհետէ յառաջացուցած են զինք կարեւոր պաշտօններու։ 1880 էն ի վեր, Անգղիոյ խորհրդարանին մէջ կը բազմի Բորթըսմուտ քաղաքին կողմէ։

Իբր դիւանագէտ վարժեցուցած է Անգղիական կառավարութիւնն իւր խորհրդոց հետեւիլ յաճախ, եւ հաւանական է որ իւր ներկայ պատուիրակութեան եղից հաճայն գծուի Անգղիոյ այժմեան նախարարութեան ծրագիրն ի գիպլոմատական խնդրոյն մէջ։

— Վանայ Ռուսական նախորդ Հիւպատոս Վսեմ. կամսարական պէյ մայրաքաղաքս եկած է։

— Տպագրական վերատեսչութիւնն աղէկ արարութիւն ըրած է մայրաքաղաքիս ամեն խմբագրաց, որպէս զի այլեւս ո եւ է հրատարակութիւն չ'ընեն Քրիւբի թնդանօթաց դործոյն նկատմամբ։

Այս արդելքին հակառակ վարուող թերթերն դադարման սկիզբ դատապարտուին։

— Գահիրէէն եկած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ Օսման Տիկմայի մահուան մասին ժամանակէ մ'ի վեր աստ եղած զրոյցք ճշմարիտ կը նկատուին։

Խմբագիր-Տնօրէն
Լ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ
Տպագր. Գ. Պաղտատլեան
(ԱՐԱՄԵԱՆ)
Զազմագիրյար Յակոբեան խան, Թիւ 13